

PSST... MATURA

PYTANIE JAWNE 58 · MATURA USTNA 2027–2028

INNY ŚWIAT · KONTEKST: ROK 1984

CO ZOSTAJE PO ZNIEWOLENIU

Pytanie jawne 58: „Konsekwencje zniewolenia człowieka. Omów zagadnienie na podstawie znanych Ci fragmentów *Innego świata* Gustawa Herlinga-Grudzińskiego. W swojej odpowiedzi uwzględnij również wybrany kontekst”.
Proponowany kontekst: Rok 1984 George’a Orwella.

TEŻA W JEDNYM ZDANIU

Zniewolenie w sowieckim łagrze niszczy ciało, psychikę i więzi, a jego ślad zostaje w moralnych decyzjach nawet po wyjściu na wolność.

GOTOWE ZDANIA NA EGZAMIN

NA POCZĄTEK

„Inny świat” pokazuje, że zniewolenie niszczy ciało, psychikę i więzi, a jego ślad zostaje nawet po wyjściu na wolność.

NA ZAKOŃCZENIE, PO KONTEKŚCIE

Herling i Orwell pytają, co władza musi zniszczyć w człowieku, by go podporządkować — pamięć, więź i zdolność oceny.

SCHEMAT ODPOWIEDZI

Trzy poziomy. Ciało — praca i głód. Psychika — Kostylew. Relacje — nieufność i ryzykowna solidarność. Epilog: zniewolenie zostawia ślad po uwolnieniu. Orwell porównuje metody totalitarnej kontroli, ale nie zastąpi dowodów z Herlinga.

Chcesz mieć to pytanie z głowy? W książce „Psst... matura” masz wszystkie 76 pytań: tezę, gotowe zdania, plan, pułapki i trening — a w tomie 2 wzorcowe wypowiedzi. Zajrzyj: niekazmuliczyc.pl/psst/

SPRAWDŹ SIĘ

Odpowiedz najpierw sam(a) — kierunek odpowiedzi zakryj kartką.

1. Teza — Dlaczego zniewolenie wpływa na ciało, myśli i relacje, a nie tylko na swobodę poruszania się?

KIERUNEK ODPOWIEDZI Praca przymusowa i głód wyniszczają ciało; śledztwo i przemoc osłabiają psychikę; hierarchia oraz walka o przetrwanie rozbijają zaufanie. Uwolnienie nie usuwa automatycznie skutków doświadczenia obozowego.

2. Ciało i psychika — Jak działa zależność między normą pracy a jedzeniem? Dlaczego Kostylew wkłada rękę w ogień?

KIERUNEK ODPOWIEDZI Starszy więzień ma trudność z wykonaniem normy i może dostać mniejszą porcję, co pogłębia wyczerpanie. Kostylew okalecza rękę, aby odmówić pracy dla systemu; to akt sprzeciwu okupiony cierpieniem. Wcześniejsze śledztwo odebrało mu sen i poczucie czasu.

3. Ludzie wobec ludzi — Jak obóz wpływa na zaufanie? Co pokazuje gest narratora wobec innego więźnia i rozmowa w epilogu?

KIERUNEK ODPOWIEDZI Głód i hierarchia sprzyjają nieufności, lecz narrator podejmuje ryzyko, zgłaszając się do transportu zamiast innego więźnia. W epilogu były współwięźni pragnie zrozumienia dla donosu. Milczenie narratora pokazuje trudność oceny czynów z łagru już na wolności.

4. Kontekst Orwella — Co władza próbuje odebrać Winstonowi w *Roku 1984*?

KIERUNEK ODPOWIEDZI Partia kontroluje informację i obywateli, a wobec buntu stosuje przemoc. Chce zniszczyć zdolność samodzielnej oceny, pamięć i osobiste więzi. Powieść jest fikcyjną antyutopią, a *Inny świat* świadectwem sowieckiego łagru.

5. Pytanie komisji — Co jest najstraszniejszym skutkiem zniewolenia według Herlinga?

KIERUNEK ODPOWIEDZI Utrata solidarności i godności: ludzie zaczynają zdradzać się nawzajem.

6. Pytanie komisji — Czy w łagrze możliwe są dobre czyny?

KIERUNEK ODPOWIEDZI Tak, choć rzadkie: podzielenie się jedzeniem, opór, akty wierności sobie. Są dowodem, że człowieka nie da się złamać całkowicie.